

บทที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบัญชี

วิวัฒนาการของการบัญชี

การบันทึกรายการทางบัญชีมีประวัติยาวนานซึ่งเกิดก่อน ค.ศ. 1,000 ปีมาแล้ว สำหรับประเทศไทย วิชาการบัญชีเริ่มมีการศึกษาครั้งแรกในสมัยของรัชกาลที่ 5 และในสมัยของรัชกาลที่ 6 ได้ตั้งโรงเรียนพาณิชยการเพื่อให้ความรู้ในวิชาการค้าขาย ได้มีการจัดการศึกษา วิชาการบัญชีที่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองและการจัดการศึกษาวิชาการบัญชีที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และในปี 2491 ได้จัดตั้งสมาคมนักบัญชีแห่งประเทศไทย ต่อมาในปี 2518 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นสมาคม นักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย (ส.บ.ช.) ปี 2505 มีพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชีเป็นกฎหมายว่าด้วยผู้สอบบัญชีฉบับแรก และมีการประชุม นักบัญชีทั่วประเทศครั้งแรก ณ ศาลาสันติธรรมและต่อมาในปี 2547 เกิดสภาวิชาชีพบัญชีตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชีได้ยกเลิกสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย (ส.บ.ช.) และปี 2548 ได้โอนสิทธิทรัพย์สินไปยังสภาวิชาชีพบัญชีโดยมีศาสตราจารย์เกษรี ณรงค์เดช เป็นนายกสภาวิชาชีพบัญชีคนแรกในประเทศไทย

ความหมายของการบัญชี

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ซึ่งเรียกย่อว่า ส.บ.ช. [The Institute of Certified Accountants and Auditor of Thailand (ICAAAT)] ได้ให้ความหมายของการบัญชีไว้ดังนี้

การบัญชี หมายถึง ศิลปะของการเก็บรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุปข้อมูลอันเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชีก็คือการให้ข้อมูลทางการเงิน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่าย และผู้ที่สนใจในกิจกรรมของกิจการ (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2538, หน้า 4)

จากความหมายของการบัญชีดังกล่าว สรุปได้ว่า การบัญชีมีความหมายที่สำคัญ 2 ประการ

1. การทำบัญชี

การทำบัญชีเป็นหน้าที่ของผู้ทำบัญชี ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

- 1.1 การรวบรวม (Collecting)
- 1.2 การบันทึก (Recording)
- 1.3 การจำแนก (Classifying)
- 1.4 การสรุปข้อมูล (Summarizing)

2. การให้ข้อมูลทางการเงิน

การให้ข้อมูลทางการเงินเพื่อประโยชน์แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น ฝ่ายบริหาร ผู้ให้กู้ เจ้าหนี้ ตัวแทนรัฐบาล นักลงทุน เป็นต้น

ความแตกต่างในหน้าที่ระหว่างผู้ทำบัญชีกับนักบัญชี

1. ผู้ทำบัญชี

ผู้ทำบัญชี (bookkeeper) เป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบการทำบัญชีตามลำดับขั้นตอน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล จดบันทึกรายการ การจำแนกแยกประเภท และการสรุปข้อมูล โดยจัดทำรายงานทางการเงินเพื่อแสดงถึงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของธุรกิจ

2. นักบัญชี

นักบัญชี (accountant) เป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบการบัญชี ซึ่งประกอบด้วยงานการทำบัญชี การวางระบบบัญชี การจัดทำรายงานทางบัญชี การจัดทำงบประมาณ การควบคุม และการตรวจสอบบัญชี เป็นต้น

อาชีพทางการบัญชี

อาชีพทางการบัญชี (Careers in Accounting) คือ งานที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ เฉพาะด้านในการประกอบอาชีพ

1. นักบัญชีส่วนบุคคล หรือนักบัญชีบริหาร

1.1 การบัญชีทั่วไป (General Accounting) หมายถึง การบัญชีเกี่ยวกับ การบันทึก รายการที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปของธุรกิจ

1.2 การบัญชีต้นทุน (Cost Accounting) หมายถึง การบัญชีที่เน้นเฉพาะการบันทึก รายการที่มีผลต่อการคำนวณหาต้นทุนสินค้าหรือบริการ

1.3 การจัดทำงบประมาณ (Budgeting) เป็นการบัญชีที่ทำหน้าที่ทางการตั้ง งบประมาณรายรับและรายจ่าย

1.4 การบัญชีภาษีอากร (Tax Accounting) เป็นการวางแผนกลยุทธ์ทางด้านภาษี และการเตรียมการขอคืนภาษีขององค์การธุรกิจ

1.5 การตรวจสอบภายใน (Internal Auditing) เป็นงานด้านการตรวจสอบเกี่ยวกับการ จัดทำบัญชีและการปฏิบัติว่าถูกต้อง ตรงตามระเบียบข้อบังคับของกิจการ

2. นักบัญชีสาธารณะ

นักบัญชีที่มีอาชีพทำงานเป็นอิสระ ให้บริการด้านบัญชี ภาษีอากร และให้คำปรึกษาด้านการบริหารโดยได้รับค่าบริการ

- 2.1 การสอบบัญชี (Auditing)
- 2.2 บริการด้านภาษี (Tax Services)
- 2.3 บริการให้คำปรึกษาด้านการบริหาร (Management Advisory Services)

3. นักบัญชีรัฐบาล

นักบัญชีรัฐบาล หมายถึง นักบัญชีที่ทำงานให้หน่วยงานของรัฐบาลหรือองค์การธุรกิจที่ดำเนินธุรกิจไม่ได้หวังผลกำไร

สถาบันวิชาชีพทางการบัญชีในประเทศไทย

การจัดทำบัญชีในประเทศไทย มีสถาบันที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพทางการบัญชี 2 แห่งด้วยกัน ได้แก่

1. สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย (The Institute of Certified Accountants and Auditors of Thailand)
2. คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี (The Board of Supervision of Auditing Practices)
3. สภาวิชาชีพบัญชี (Federation of Accounting Professions) มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 7 ดังนี้ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2547, หน้า 4 – 5)
  1. ส่งเสริมการศึกษา การอบรม และการวิจัยเกี่ยวกับวิชาชีพบัญชี
  2. ส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิก จัดสวัสดิการและสงเคราะห์ระหว่างสมาชิก
  3. กำหนดมาตรฐานการบัญชี มาตรฐานการสอบบัญชี และมาตรฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชี
  4. กำหนดจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี
  5. รับขึ้นทะเบียนการประกอบวิชาชีพบัญชี ออกใบอนุญาต พักใช้ หรือเพิกถอนใบอนุญาตผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี
  6. รับรองปริญญาหรือประกาศนียบัตรในวิชาการบัญชีขอสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการรับสมัครเป็นสมาชิก
  7. รับรองความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพบัญชี

8. รับรองหลักสูตรการฝึกอบรมเป็นผู้ชำนาญการและการศึกษาต่อเนื่อง ในด้าน ต่าง ๆ ของผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี

9. ควบคุมความประพฤติและการดำเนินงานของสมาชิกและผู้ขึ้นทะเบียน อันเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพบัญชีให้ถูกต้องตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพบัญชี

10. ช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้บริการวิชาการแก่ประชาชนเกี่ยวกับวิชาชีพบัญชี

11. ออกข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี

12. เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

13. ให้คำปรึกษาและเสนอแนะต่อรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายและปัญหาของวิชาชีพบัญชี

14. ดำเนินการอื่นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ของสภาวิชาชีพบัญชี ตามพระราชบัญญัตินี้

รายงานทางบัญชีและผู้ใช้ข้อมูลทางการบัญชี

1. รายงานทางการบัญชี

1.1 รายงานทางการบริหาร (Managerial Reports)

1.2 รายงานเฉพาะ (Special Reports)

1.3 งบการเงิน (Financial Statements)

2. ผู้ใช้ข้อมูลทางการบัญชี

ผู้ใช้ข้อมูลทางการบัญชี คือ ผู้ใช้ประโยชน์จากรายงานทางการบัญชี ดังนั้น หน้าที่ความสำคัญของนักบัญชีคือ ทำให้เกิดความมั่นใจต่อข้อมูลที่เกิดขึ้น และมีการตรวจสอบอย่างทั่วถึง เพื่อให้เกิดความพอใจกับกลุ่มผู้ใช้

2.1 เจ้าของ ผู้ถือหุ้น (Owners, Stockholders)

2.2 นักลงทุนที่มีศักยภาพ เจ้าหนี้ (Potential Investors, Creditors)

2.3 ผู้บริหาร (Manager)

2.4 ลูกจ้าง สหภาพแรงงาน (Employees, Union Officials)

2.5 ผู้ให้กู้ ผู้จัดหา (Lender, Suppliers)

2.6 ส่วนราชการ นักวางแผนด้านเศรษฐกิจ กลุ่มลูกค้า (Government Agencies, Economic Planners, Consumer Groups)

รูปแบบขององค์การธุรกิจ

ในการประกอบธุรกิจนั้น ผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) ต้องพิจารณาและตัดสินใจว่าจะดำเนินธุรกิจลักษณะใดเป็นธุรกิจบริการ ธุรกิจขายสินค้า หรือธุรกิจอุตสาหกรรม และจัดตั้งธุรกิจนั้นในรูปแบบใด

1. กิจการเจ้าของคนเดียว

กิจการเจ้าของคนเดียว (single proprietorship) เป็นธุรกิจที่เจ้าของกิจการเป็นผู้ดำเนินงานเองทั้งหมด

2. ห้างหุ้นส่วน

2.1 ห้างหุ้นส่วนสามัญ (Ordinary Partnership) คือ หุ้นส่วนทุกคนจะรับผิดชอบในหนี้สินทั้งหมดของห้างโดยไม่จำกัดจำนวน

2.2 ห้างหุ้นส่วนจำกัด (Limited Partnership) คือ ห้างหุ้นส่วนที่ต้องจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล และมีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัดประกอบด้วยหุ้นส่วนที่จำกัดความรับผิดชอบในหนี้สินของห้างไม่เกินจำนวนเงินที่ลงทุนในห้างหุ้นส่วน

3. บริษัทจำกัด

บริษัทจำกัด (corporation) เป็นกิจการที่ก่อตั้งขึ้นจากการร่วมทุนกัน โดยแบ่งทุนออกเป็นหุ้น หุ้นแต่ละหุ้นจะมีมูลค่าเท่า ๆ กัน บริษัทจำกัด แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1 บริษัทเอกชน (Private Company Limited)

3.2 บริษัทมหาชน (Public Company Limited)

กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน

1. วัตถุประสงค์ของการรายงานทางการเงินเพื่อวัตถุประสงค์ทั่วไป
2. ผู้ใช้งบการเงินและความต้องการข้อมูล
  - 2.1 ผู้ลงทุน
  - 2.2 ลูกจ้าง
  - 2.3 ผู้ให้กู้
  - 2.4 ผู้ขายสินค้าและเจ้าหน้าที่การค้า
  - 2.5 ลูกค้า
  - 2.6 รัฐบาลและหน่วยงานราชการ
  - 2.7 สาธารณชน

3. ลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลทางการเงินที่มีประโยชน์
  - 3.1 ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (relevance)
  - 3.2 ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม (faithful representation)
    - 3.2.1 ความครบถ้วน (completeness)
    - 3.2.2 ความเป็นกลาง (neutrality)
    - 3.2.3 การปราศจากข้อผิดพลาด (free from error)
4. ลักษณะเชิงคุณภาพเสริม
  - 4.1 ความสามารถเปรียบเทียบกันได้ (comparability)
  - 4.2 ความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ (verifiability)
  - 4.3 ความทันเวลา (timeliness)
  - 4.4 ความสามารถเข้าใจได้ (understandability)
5. ข้อจำกัดด้านต้นทุนต่อการรายงานทางการเงินที่มีประโยชน์
6. วัตถุประสงค์ของงบการเงิน
7. ข้อสมมติในการจัดทำงบการเงิน
  - 7.1 เกณฑ์คงค้าง (accrual basis)
  - 7.2 การดำเนินงานต่อเนื่อง (going concern)
8. องค์ประกอบของงบการเงิน
9. การรับรู้รายการขององค์ประกอบของงบการเงิน
10. การวัดมูลค่าขององค์ประกอบของงบการเงิน
  - 10.1 ราคาทุนเดิม
  - 10.2 ราคาปัจจุบัน
  - 10.3 มูลค่าที่ได้รับ (จ่าย)
  - 10.4 มูลค่าปัจจุบัน
11. แนวคิดเกี่ยวกับทุนและการรักษาระดับทุน
  - 11.1 แนวคิดเกี่ยวกับทุน
  - 11.2 แนวคิดการรักษาระดับทุนและการวัดผลกำไร

สรุป

การบัญชีเป็นเครื่องมือที่สำคัญของกิจกรรมทางธุรกิจ เพื่อให้ได้ข้อมูลทางการบัญชีและข้อมูลทางการเงิน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและผู้ใช้ข้อมูลทางการเงิน

การบัญชี หมายถึง ศิลปะของการจัดบันทึก การจำแนกให้เป็นหมวดหมู่และการสรุปผลรวมทั้งการแปลความหมาย

ความแตกต่างในหน้าที่ระหว่างผู้ทำบัญชีกับนักบัญชี คือ นักบัญชีเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ในการปฏิบัติงานสูงกว่าผู้ทำบัญชีเป็นอย่างมาก เพราะการทำบัญชีเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการบัญชี

รายงานทางการบัญชี แบ่งเป็นรายงานทางการบริหาร รายงานเฉพาะและงบการเงิน

รูปแบบขององค์การธุรกิจ แบ่งเป็น กิจการเจ้าของคนเดียว ห้างหุ้นส่วน และบริษัทจำกัด

กรอบแนวคิดพื้นฐานในการจัดทำและนำเสนองบการเงิน ซึ่งเป็นเกณฑ์ในการนำมาตราฐานการรายงานทางการเงินไปปฏิบัติของผู้จัดทำงบการเงิน และในขณะที่ผู้สอบบัญชีสามารถนำกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงินมาเป็นแนวทางในการตรวจสอบและรับรองงบการเงินได้